

Det bärbara biblioteket

En kvalitativ studie i hur man inom folkbibliotek resonerar
kring läsplattan

Frida Andersson

Anna Buczek

Svensk titel: Det bärbara biblioteket – en kvalitativ studie i hur man inom folkbibliotek resonerar kring läsplattan

Engelsk titel: The portable library - a qualitative study of reasoning about e-readers within public libraries

Författare: Frida Andersson och Anna Buczek

Färdigställt: 2010-06-14

Handledare: Krister Johannesson

Abstract: The purpose of this bachelor's thesis is to see how public libraries have adopted the new e-book readers and how the libraries think the e-readers will affect them in the future. There are three different theories in this study which are used to see how the e-book reader influences the libraries as an innovation and as a remediation from the paper book as well as its evolution. The authors have used four qualitative interviews where they have tried to find the most relevant librarians for the purpose. It was found that all the libraries in the study think that they need to learn about the e-reader and its functions to be able to understand users' needs, but they haven't agreed if they should have the e-reader as a library loan. The staff seems to think that the e-reader is a good innovation but some criticism has arisen, like the fact that there are technical issues. The libraries hope for more beneficial licenses as the e-book market grows since they today pay a relatively high amount for every downloaded e-book. This can also become an issue when the budget is made.

Nyckelord: Bibliotek, läsplatta, innovation, remediering, bokevolution, e-böcker, folkbibliotek

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problembeskrivning.....	4
1.3 Syfte och frågeställning	4
2. Tidigare forskning	5
3. Teori	7
3.1 Innovationsteori	7
3.2 Remedieringsteori.....	9
3.3 Kilgours bokevolution	10
4. Metod	12
4.1 Metodval.....	12
4.2 Urval	12
4.3 Etik.....	13
4.4 Tillvägagångssätt	13
5. Resultat.....	15
5.1 Göteborg	15
5.2 Lund.....	16
5.3 Vaggeryd	17
5.4 Kalmar	17
6. Analys.....	19
6.1 Rogers innovationsteorier.....	19
6.1.1 Kategorier av användare	19
6.1.2 Faktorer som påverkar genomslag	21
6.2 Läsplattan som ett nytt medium.....	23
6.3 Kilgours kriterier för att boken ska ändra form.....	23
6.4 Kilgours kriterier på en tillfredsställande läsplatta.....	25
7. Avslutande diskussion.....	28
7.1 Förslag på vidare forskning	30
8. Sammanfattning	31
9. Källförteckning.....	32
10. Bilagor.....	35

1. Inledning

2010 förväntas läsplattan få sitt ordentliga genombrott¹ och då det hittills inte finns någon tidigare forskning om läsplattor gjord, tycker vi att det känns som ett extra spännande ämne att kasta oss in i. Denna uppsats, där vi tittar på några biblioteks resonemang kring införande av läsplattor, kan därför komma att intressera biblioteksvärlden samt andra med intresse för läsplattan. Samtidigt är det precis rätt skeende att göra denna typ av undersökning, något liknande skulle inte gå att göra om några år eftersom vi vill fånga upp hur läsplattan bemöts på olika bibliotek och hur beslutsfattandet gått. Om några år kan det bli svårt att veta hur det hela startade och vem som är rätt person att kontakta i ärendet.

1.1 Bakgrund

”En läsplatta är en elektronisk läsenhet som är utformad för att göra läsupplevelsen så behaglig som möjligt”.² Med denna kan du läsa elektronisk text som exempelvis e-böcker. Läsplattor använder idag en speciell sorts skärm som ska efterlikna tryckt papper, så kallad ”e-ink” vilket ger en mindre ansträngning för ögat än en vanlig LCD-skärm. Skärmen förbrukar bara ström när någonting ändras på skärmen och ej i vilande läge vilket gör att batteritiden kan hålla i upp till tio dagar. En LCD-skärms batteritid håller bara cirka tio timmar³.

För att kunna läsa texter på läsplattan får man ofta ladda ner elektroniskt material, i vissa fall kan det också följa med ett fåtal e-böcker när man köper läsplattan. Det finns idag inget etablerat format utan olika läsplattor stöder olika format vilket gör det hela en aning problematiskt, det kan med andra ord bli svårt för biblioteken att tillhandahålla e-böcker som alla kan läsa på sina läsplattor.⁴ Det spekuleras även kring hurvida de läsplattor man köper idag är kompatibla med de format som blir dominerande i framtiden.⁵

Framförallt ser man idag en potentiell målgrupp bland studenter som alltmer laddar ner sin studentlitteratur i e-boksform. Mikael Petrén som är chef för Stockholms stadsbiblioteks virtuella enhet menar att e-böcker tilltalar grupper som bibliotek annars kan ha svårt att nå. Han menar att de som står för en ökning av e-bokslån är ”yngre, välutbildade män”.⁶ 2008 startade man i Jönköping ett projekt mellan bibliotek och grundskola tillsammans med Natur och kultur. Projektet gick ut på att digitalisera skolan och innebar även en satsning på läsplattor. Första skolbibliotekarie Elisabeth Fridsäll-Emilsson menar att: ”ursprunget är ett samarbetsprojekt med stadsbiblioteket och kulturrådet som syftade till att få pojkar som tröttnat på att läsa att börja läsa igen med hjälp av olika digitala medier”.⁷ Det visade sig senare att de som hade för vana att läsa fortsatte med att även läsa tryckta böcker och de vars intresse för läsning inte var så stort kom att läsa mer på grund av införandet av läsplattan. Man menar att läsplattorna gjort att eleverna koncentrerat sig bättre och det blir en lugnare och tystare atmosfär i klassen. De som inte

¹ Skoog, Björn och Öhman, Mårten (2010). Den platta revolutionens år. Biblioteksbladet, nr 3, s 7

² Elibs blogg om läsplattor. <http://elibse.wordpress.com/lasplattor/> [2010-05-22].

³ Eucaduses hemsida, artikel om E-readers. <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7058.pdf> [2010-05-22].

⁴ Ibid.

⁵ Nelson, Rick (2010). E-readers and obsolescence. *EDN*, nr 1, s. 4-5.

⁶ Djurberg, Sara (2010). Bibliotek satsar på digitala böcker. www.svb.se

⁷ Schmidt, Lars (2010). Läsplattor till skolelever. www.svb.se

har så stor vana av läsning blir inte stressade över att de läser långsammare än klasskamraterna, eftersom det inte märks när man vänder blad och det syns inte heller hur långt man hunnit i sitt läsande.⁸

Läsplattan kommer troligtvis öka användningen av elektronisk text och kanske bidrar den till att ge e-böckerna ett nytt uppsving. E-boksdistributören Elib presenterar statistik som visar att man i mars 2010 sålde 1327 stycken e-böcker, medan biblioteken sammanlagt lånar ut ca 14 000 e-böcker i månaden. Samtidigt får man ha i åtanke att detta är trots att det fortfarande anses relativt omständligt att ladda ner lånade e-böcker till läsplattor.⁹ Troligtvis kommer lånanudet av e-böcker öka än mer då tekniken förbättras och blir mer lättanvänd.

Läsplattans starka sidor är framförallt att den är mycket behändig att ha med sig och rymmer ett stort antal titlar vilket kan vara mycket praktiskt om man är på resande fot som exempel. Den underlättar även för dem som har problem att läsa liten stil då man lätt kan ändra till valfri storlek på texten och utbudet bland böcker ökar ju på så sätt eftersom kvantiteten av storstilsböcker ändå måste anses som relativt begränsad. Äldre personer kan även ha problem med att hålla vanliga böcker på grund av tyngd och storlek. Samtidigt är läsplattan både ömtåligare och mer stödbegärlig än tryckta böcker och man riskerar att förlora en stor mängd material om något skulle hända med den.¹⁰

Det finns samtidigt vissa fördelar med e-böcker gentemot tryckta böcker. Det är lättare att hålla elektroniskt material aktuellt då det är mycket lättare att uppdatera, man kan lägga in klickbara länkar i texten, materialet är sökbart och det är lätt att göra understrykningar och kommentarer till texten.¹¹ Det är bland annat på grund av dessa egenskaper som e-böcker har kommit att lämpa sig väl för just studentlitteratur.

E-boksläsare (electronic-book device) är inte på något sätt nya konstruktioner. Under mitten av 1980-talet blev mobilitet ett kännetecken för elektroniska böcker. Huvudproblemet med dessa läsare var att utrymmet var litet och fler böcker inte fick plats. 1991 introducerade Sony den elektroniska bokläsaren, Sony Data Discman,¹² en uppfinning som gick att hålla i handen och vägde mindre än ett kilo. Denna e-boksläsare var till för den tidens CD-ROM-skivor och dessa skulle ha en kapacitet av 100 000 sidor tryckt text. De böcker som gavs ut på detta sätt var främst uppslagsböcker och encyklopedier. Läsaren var inte lätt att använda och den hade problem med flimmar och kontrastförhållandet. Men det gick att söka information med hjälp av den på flera olika sätt: genom att söka på ämnesord, genom en meny, via nyckelord i en titel eller genom hypertextlänkar. Senare samma år lanserade Apple sin första PowerBook, deras bärbara dator, som i och för sig inte är någon e-boksläsare i sig, men som Voyager Company publicerade CD-ROMs till som de kallade "expanded books" som de la in ljud och bild i.¹³

⁸ Ibid.

⁹ Djurberg (2010). (Endast förlag kommer åt denna statistik, därav hänvisning till en andrahandskälla)

¹⁰ Eucaduses hemsida, artikel om E-readers.

¹¹ Ibid.

¹² Treebooks hemsida (2007). <http://www.treebook.de/> [2010-05-23]

¹³ Kilgour, Frederick G. (1998). *The evolution of the book*. Oxford University Press, USA, s. 154.

1999 lanserade Franklin Electronic Publishers Inc, vad de kallade "the Rocket eBook" som vägde runt 600g och hade en kapacitet på 4,000 sidor eller 10 romaner.¹⁴ Enligt Jessica Andreassons uppsats ifrån 2005 köpte ett bibliotek in sex exemplar av läsplattan Casio Cassiopeia så tidigt som efter Bokmässan i Göteborg 2001. Men efter 1,5 år av administrativa problem med batteriladdningar efter varje lån och oreda bland alla tillbehör samt minskade utlån så togs dessa bort.¹⁵

I mars 2010 lanserade Apple iPad. Denna räknas inte till läsplattorna utan definieras som en handdator med pekskärm, men den är framför allt framtagen för att man ska kunna läsa e-böcker på den.¹⁶ Överhuvudtaget kan man utläsa en tendens att läsplattorna mer och mer utvecklas till ett multimedieverktyg som ökar användningsområdena. Det finns en rad olika läsplattor av olika märken men i stort sett är de ganska lika varandra i utförandet. De består oftast nästan endast av en skärm med några få knappar men det har också utvecklats läsplattor som består av två skärmar, en e-inkskärm som gör det vänligare att läsa elektroniskt material på och en LCD-skärm i färg som täcker in andra behov.¹⁷ Mattias Boström från Piratförlaget menar att e-böckerna får sitt ordentliga genombrott först när läsplattorna utrustas med 3G-uppkoppling. Detta kommer leda till impulsköp av e-böcker menar han. Många hävdar att de läsplattor som finns på marknaden idag måste anses som föråldrade. Redan i höst lanseras läsplattor med 3G-uppkoppling med betydligt vitare skärm informerar Johan Eriksson om som är försäljare på bildskärmsteknikföretaget Neocode.¹⁸

Det vi ska titta på i vår undersökning är det som idag marknadsförs som läsplatta och har en e-inkskärm, det vill säga den ska vara speciellt utvecklad för att efterlikna upplevelsen av att läsa på ett vanligt papper. Man har skapat detta genom att jobba med skärmens kontrast, ljusstyrka samt betraktningvinkel.¹⁹ Det är inte själva läsplattan som är ny utan teknologin man använder i de läsplattor som lanseras idag.

Uppsatsen fokuserar på läsplattan som läsare av e-böcker. Anledningen till att vi inte har lagt stor vikt vid andra elektroniska medier som till exempel tidskrifter är att läsplattan, idag, främst lämpar sig för just bokformatet. De läsplattor med e-ink som behandlas i uppsatsen kan inte återge färgbilder. Däremot så utvecklas det plattor just för tidskrifter. Man försöker även anpassa vissa tidskrifter till läsplattversioner. Men dessa kommer troligtvis likna iPaden, det vill säga utan e-inkteknologin, mer än de läsplattor som förekommer i uppsatsen.²⁰

Läsplattorna känns som ett extra spännande ämne att studera då det hänt så mycket på den här fronten bara de sista månaderna. Vi befinner oss fortfarande i "e-inkläsplattans" första

¹⁴ Franklin Electronic Publishers hemsida, artikel om att distribuera Nuvomedia's Rocket eBook. <http://www.franklin.com/pressroom/news/arch99/7jan1.asp> [2010-05-23]

¹⁵ Andreasson, Jessica (2005). *Elektroniska böcker på bibliotek - Bibliotekariers och användares syn på elektroniska böcker utifrån intervjuer och samtal*. Borås: Högskolan i Borås/Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS) (Kandidatuppsats 2005:6) s. 20.

¹⁶ Elibs blogg om läsplattor.

¹⁷ Schiller, Kurt (2010). Turning the page on E-readers. *Information Today*, nr 4, s. 1-4.

¹⁸ Djurberg, Sara (2010). Digitalkonferens Läsplattan redan föråldrad? www.svb.se

¹⁹ Electronic paper displays hemsida <http://www.eink.com/technology/index.html> [2010-06-08]

²⁰ Allt om tidskrifters hemsida <http://alltomtidskrifter.se/nyheter/2010/03/08/laspattan-framtiden-for-tidskrifter> [2010-06-08]

skeende och i Sverige har de första biblioteken precis börjat föra in dessa läsplattor i sin verksamhet.

1.2 Problembeskrivning

I bok- och biblioteksvärlden pågår det en diskussion som under den senaste tiden blommat upp gällande olika medieformer. Böckerna har blivit uppdelade i fysiska och elektroniska. Det har talats om boklösa bibliotek där alla böcker istället för på hyllorna finns i datorn. E-böcker är inget nytt men det är först nu som det kommit innovationer såsom läsplattan som ska underlätta användandet av dem. Läsplattan ska vara ett smidigare och mer lättläst alternativ till exempelvis datorer. Skärmen ska vara speciellt utvecklad att läsas på med ett ljus som inte tröttnar ut ögat på samma sätt som en datorskärm.

På diskussionslistan Biblist pågår en flitig diskussion om läsplattor vilket visar på att det är ett resonemang som pågår och förs runtomkring bland biblioteken.²¹ John Carlo Bertot menar i sin artikel att folkbiblioteken var oerhört snabba med att ta till sig den internetbaserade teknologin,²² detta tyder på att biblioteken intresserar sig för nya innovationer som tros passa in i bibliotekets verksamhet.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att se hur biblioteken har resonerat kring läsplattorna och om dessa fått en plats på biblioteket. Genom en analys av folkbiblioteken vill vi undersöka varför de väljer att inkludera läsplattan i sin verksamhet eller ej och se om det finns skillnader i synen på läsplattan som en innovation. För att komma fram till resultatet har vi utgått ifrån följande frågeställningar:

- Hur har biblioteken resonerat kring läsplattan?
- I vilken utsträckning har biblioteken tagit sig an läsplattan?
- Hur ser biblioteken på framtiden?

²¹ Biblist, nordisk diskussionssida för forskningsbibliotek. <http://segate.sunet.se/cgi-bin/wa?A0=BIBLIST> [2010-05-23]

²² Bertot, John Carlo (2010). Public Access Technologies in Public Libraries: Effects and Implications. *Information Technology & Libraries*, nr 2, s. 81-93.

2. Tidigare forskning

Det finns ingen för denna uppsats väsentlig tidigare forskning om läsplatlor då läsplatlor inte förrän alldeles nyligen fått någon egentlig genomslagskraft och det är först nu som den har fått en plats inom biblioteksvärlden. Däremot finns det hel del forskning om e-böcker och då i synnerhet ur ett användarperspektiv. Det finns två magisteruppsatser som båda behandlar hur det elektroniska mediet kan påverka läsupplevelsen, *Bokslut? Den skönlitterära e-boken ur ett läsarperspektiv* av Christel Larsen och Helén Olsson från 2001 och *Tolv böcker i datorn – bättre än en i handen?* av Hanna Rosendahl från 2007. Dessa uppsatser tangerar läsplattan och presenterar den som ett läsverktyg för e-böcker.

I *Bokslut? Den skönlitterära e-boken ur ett läsarperspektiv* menar Christel Larsen och Helén Olsson att det fanns en stor tilltro till läsplattan när e-boken gjorde sitt genombrott och att e-boken och läsplattan som begrepp blandades ihop och var inte tydligt definierade var för sig. Däremot under den period då undersökningen gjordes 2001 visade det sig att handdatorer istället uppfyllde funktionen som e-boksläsare bättre och ansågs behändigare och läsvänligare att använda. Undersökningen visar att man gärna förknippar e-bokens framtid med utvecklandet av en bättre läsplatta. Man efterfrågar ett multimedieverktyg som inte endast kan användas som läsverktyg och en läsplatta som erbjuder en bättre läsupplevelse. Den bör vara lättanvänd och oproblematisk att ladda ner elektroniskt material till och bör finnas till ett acceptabelt pris med ett stort utbud både vad gäller läsplatlor och e-böcker. Man poängterar även att upphovsrätten hindrar att man flyttar en e-bok från ett läsverktyg till ett annat och motsätter sig att man inte kan göra som man vill med den bok man innehar.

Hanna Rosendahl skriver i *Tolv böcker i datorn – bättre än en i handen?* att i skrivandets stund år 2007 finns det inga läsplatlor till försäljning i Sverige men att läsplatlor används till stor del i USA.

Om vi istället ska se till vad som har forskats om tidigare i närliggande områden så är Everett M. Rogers ett framstående namn. Han har ägnat sig åt innovationer och dess mottagande inom organisationer men innehar ett kommersiellt perspektiv vilket kan vara viktigt att ha i åtanke, eftersom vi använder oss av hans teorier och senare applicerar dessa på vår empiri, och biblioteken har inget vinstdrivande syfte.

Ett annat område som ligger nära vårt ämne är remediering. Här är framför allt David Bolter och Richard Grusin som skrivit *Remediation: Understanding new Media* och Frederick G. Kilgour som är upphovsman till *The evolution of the book* värda att nämnas. Bolter och Grusin ägnar sig mer åt annan media och boken som form får inget utrymme alls i deras verk däremot har deras avsnitt om remedieringsteorier kommit oss till nytta. *The evolution of the book* är visserligen från 1998 men är ändå mycket intressant i sammanhanget, boken behandlar bokens utveckling ur ett historiskt och samhällsvetenskapligt perspektiv. Här används aldrig ordet remediering men man talar om en övergång från en tidigare form till en annan. Teorin om vad det är för faktorer som gör att en omvandling från en form till en annan sker är framförallt angelägen för oss. Till skillnad från Rogers teori är det i det här fallet mer inriktat på mediet i relation till vad som sker i samhället medan Rogers som tidigare nämnts utgår ifrån organisationen. Dessa teorier anser vi fungerar som ett bra komplement till varandra.

Innovationsforskningen, remedieringsforskningen och Kilgours bokevolution kommer vi att återkomma till närmare i teoriavsnittet.

3. Teori

Med hänsyn till undersökningens frågeställningar som vi ämnar besvara samt dess metod har följande teori ansetts mest lämpad för uppsatsens syfte.

3.1 Innovationsteori

I boken *Diffusion of innovations* beskriver Everett M. Rogers hur olika människor, ofta inom samma bransch, reagerar på innovationer. I denna uppsats ska vi applicera hans teori på hur biblioteken har tagit emot läsplattan. Teorin grundar sig inte i information- och biblioteksvetenskap utan är lånad från en samhällsvetenskaplig syn. I Rogers bok finns många olika exempel på hur man kan och har använt sig av teorin, den går att applicera på alla möjliga sorters innovationer. Forskningen om innovationers spridning kan härledas till den franske advokaten och domaren Gabriel Tarde som var verksam omkring 1900 och var uppmärksam på trender i samhället som ställdes fram till honom i rättssalen. Han observerade vissa generella drag som gällde för spridningen av innovationerna som han kallade "the laws of imitation", detta blev också titeln på hans bok. Syftet med hans observationer var att förstå varför det av hundra innovationer vid samma tillfälle bara är tio som sprids medan nittio glöms bort. Han var före sin tid i sitt tänkande om innovationer men vissa koncept som han använde har ändrats, till exempel talar man idag om "adoption" där han talade om "imitation".²³

Rogers förklarar begreppet enligt följande: "if an idea seems new to the individual, it is an innovation".²⁴ Idén behöver alltså inte vara helt ny för världen, men däremot för individen som den är introducerad för.

Rogers pekar på fyra huvudelement som styr hans diagram över innovationers spridning och genomslagskraft, dessa element menar han är beslutsfattande när en innovation introduceras för dess framtida användning. Sammanhanget i processen har han lyckats förklara i en mening; (1) an *innovation* (2) is *communicated* through certain *channels* (3) *over time* (4) among the members of a *social system*".²⁵ Detta är kärnan i teorin som de andra delarna utgår från. Eftersom dagens läsplatta, genom den nya e-ink teknologin, är en väldigt ny innovation så kommer det inte gå att göra ett rättvist diagram på dess genomslagskraft i biblioteksvärlden samtidigt så är ovan nämnda tes viktig för teorin och nästan nödvändig att ta hänsyn till. Det finns även olika kategorier som delar in hur snabbt brukare i det sociala systemet tar till sig produkten. Dessa består av (1) innovators, (2) early adopters, (3) early majority, (4) late majority och (5) laggards.²⁶

Innovators består av de användare som är först med att ta till sig en ny innovation, dessa är ofta besatta av risktagandet. Deras intresse av nyheter för in dem i olika kontaktnät med andra innovators. Det är en fördel om de är välbärgade och har en förmåga att snabbt förstå och använda sig av ny teknologi. De måste även vara förberedda på och klara av osäkerheten som nya innovationer för med sig. *Early adopters* kan sägas vara mer integrerade i samhället än innovators. De innehar den största graden av opinionsledare, senare potentiella användare ser

²³ Rogers, Everett M. (2003) *Diffusion of innovations* 5th, Free Press, s.39ff

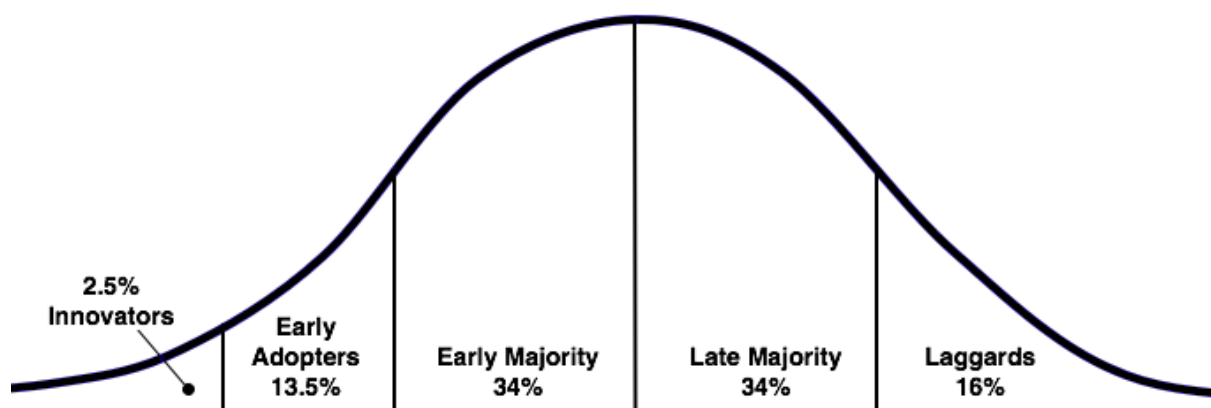
²⁴ Ibid, s. 12

²⁵ Ibid, s. 22

²⁶ Ibid, s. 22

ofta upp till denna kategori och vänder sig till dessa för råd och information om innovationen. Det är ofta deras åsikter som avgör om en innovation slår igenom eller inte och de har ofta en central position i sitt nätverk. *Early majority* är den delen av majoriteten i samhället som tar till sig en ny innovation just före den genomsnittliga användaren. De är en viktig länk mellan de tidiga och de sena användarna för innovationens spridning. Denna kategori överväger noga huruvida de ska ta till sig en ny idé fullt ut, deras beslut tar också längre tid än de tidigare kategorierna. *Late majority* är den delen av majoriteten som tar åt sig en innovation just efter den genomsnittliga användaren. Beslutet kan vara ett resultat av ekonomisk nödvändighet eller resultatet av yttre påtryckningar. Deras inställning till innovationer är ofta skeptisk och försiktig, de tar sällan till sig nyheter innan större delen av systemet de tillhör redan gjort det. *Laggards* är den kategori som sist tar åt sin en innovation. De har ofta traditionella värderingar och är ofta isolerade i sina sociala nätverk. Innovationer ses med misstänksamhet men de kan själva anse att de resonerar rationellt. Deras resurser kan vara begränsade och de vill vara helt säkra på att en innovation slår igenom innan de kan anta denna. Termen ”laggard” kan ses som negativt laddad men det är inte meningen att den ska uppfattas som värderande. Man ska inte anta att laggards själva har skuld till sin placering på skalan, det är ofta systemet de ingår i som påverkar deras situation.²⁷

Nedan presenteras en modell som synliggör hur de olika kategorierna förhåller sig över tid och hur stor del varje kategori respresenterar.

Figur 1. Modell efter Rogers Figure 7-3. Adopter categorization on the basis of innovativeness.²⁸

Många beslut om huruvida innovationer ska bli antagna eller inte beslutas av organisationer och sociala nätverk snarare än individer. Rogers menar att en produkt kan bli accepterad eller avfärdad av (1) en individ i ett system eller (2) av ett helt socialt system, det stora beslutet om en produkts framtid fattas antingen av ett kollektiv eller en auktoritet. Han delar upp dessa i tre kategorier:

Optional innovation-decisions där individer själva väljer om de vill ta till sig produkten oberoende av de andra medlemmarna i systemet. Däremot så går det aldrig att helt bortse ifrån

²⁷ Ibid s. 282ff

²⁸ Ibid s. 281

normer och kommunikationen mellan individerna vid besluten. Exempel är bönder och konsumenter.

Collective innovation-decisions innebär att beslutet om en produkts framtid görs av medlemmarna i ett system samt att alla vanligtvis ska anpassa sig till beslutet när det väl är gjort.

Authority innovation-decisions är beslut gjorda av några få individer i ett system, dessa har antingen stor makt, status eller teknisk kunskap. Exempel på de sistnämnda är alla typer av organisationer, skolor, fabriker, bibliotek.²⁹

Alla innovationer kan inte bedömas och analyseras likvärdigt, ofta kan man få ut väldigt olika siffror om man studerar samma produkt på olika sätt. Många studier av ibrukttagandet av innovationer fokuserar på människor och de olika karakteristiska adopterkategorierna medan Rogers även har tagit fram fem karaktäristiska drag som ska ses hos innovationerna och visa hur individernas uppfattning om dessa förutsäger hur väl produkten kommer tas emot.³⁰

De faktorer som påverkar genomslag eller ”different rates of adoption” är:

- *Relative advantage*, fördelar med produkten, vad den har som inte redan finns. Det viktigaste är att individen uppfattar innovationen som fördelaktig.
- *Compatibility*, hur den är kompatibel med det som redan är etablerat, om innovationen lätt smälter in i det som redan finns som norm och i systemet tas den lättare emot av medlemmarna.
- *Complexity*, hur svår den är att ta till sig, nya idéer som är lätta att förstå blir lättare att ta till sig än de som är komplicerade och kräver nya kunskaper av användaren.
- *Trialability*, prova på för mersmak, små gratisprover leder ofta till att en produkt snabbare får köpare.
- *Observability*, hur individen blir påverkad om andra har produkten. Om man ser att innovationen ger andra ett bra resultat har man större benägenhet att ta den till sig.³¹

3.2 Remedieringsteori

Läsplattan är att räkna som ett medium. Bolter och Grusin definierar i sin bok *Remediation: Understanding new media* medium som: ”It is that which appropriates the techniques, forms, and social significance of other media and attempts to rival or refashion them in the name of the real.”³² Mediet, i vårt fall läsplattan, används för att läsa en e-bok (eller annan media) och ett medium kan inte verka utan media. Bolter och Grusin definierar remediering som: “[...] using it to mean the formal logic by which new media refashion prior media forms. Along with immediacy and hypermediacy, remediation is one of the three traits of our genealogy of new media”.³³ Den tryckta boken remedieras då den övergår till en ny form, den elektroniska, vilket den gör då nya medium etableras och nya behov uppstår. Resonemanget försvåras och

²⁹ Ibid, s. 28

³⁰ Ibid, s. 219

³¹ Ibid, s. 15f

³² Bolter, Jay David och Grusin, Richard (2000). *Remediation: Understanding new media*. MIT Press, s. 65.

³³ Ibid, s. 273.

blir väldigt abstrakt på grund av att e-boken i sig inte har någon fysisk form som den kan utläsas direkt från och behöver ett fysiskt medium för att kunna användas. Remediering bygger på att det nya mediet ska utvecklas från ett äldre. Det ska alltid finnas en koppling mellan dessa, som gemensamma egenskaper, men utan att de direkt hänvisar till varandra. Det som blir nytt i den nya median är just det specifika som formats om hos den gamla median samt det sättet som den gamla median formas om för att klara de nya utmaningar som ges.³⁴

Som Bolter och Grusin nämner i citatet ovan är remedieringsbegreppet nära sammankopplat med begreppen immediacy och hypermediacy. Immediacy är en representation som har som syften att personen ifråga ej ska vara medveten om mediet i sitt möte med den presentation det rör sig om, medan hypermediacy då inte har till syfte att dölja mediet utan snara göra personen uppmärksam på det medium den använder.³⁵ Dessa båda begrepp är till stor del integrerade med varandra och när en remediering sker ingår mer eller mindre båda två. På ett sätt ska det nya mediet utmärka sig som bättre än det äldre men samtidigt ska det inte vara i vägen och ta uppmärksamhet från den media den presenterar.³⁶

3.3 Kilgours bokevolution

Frederick G. Kilgour var en amerikansk bibliotekarie samt grundare och talesman för O.C.L.C.³⁷ (Online Computer Library Center) tills han gick bort 2006. Kilgour tillhör dem som har forskat om bokens utveckling och hur bokens som form ändrat sig under historiens gång, från lertavlor till elektroniskt format. Som nämnts tidigare använder denne aldrig begreppet remediering men talar ändå om en övergång från en tidigare form till annan. Kilgour presenterar fem element som han menar varit nödvändiga för att en större omvandling i bokformatet ska ha kunnat träda i kraft: "(1) societal need for information; (2) technological knowledge and experience; (3) organizational experience and capability; (4) the capability of integrating a new form into existing information systems; and (5) economic viability."³⁸

Detta innebär att det har funnits ett behov hos användarna och att dessa har besittit tillräcklig teknisk kunskap för att kunna använda det nya bokformatet. Samtidigt så har detta även hänt på organisatorisk nivå där man också har fått integrera bokformatet till de system som redan finns. Allt detta bör dessutom ske kostnadseffektivt.³⁹

Kilgour menar vidare att sådana förändringar inte sker över en natt utan att det ibland även kan röra sig om århundraden och att den nya formen ofta lever kvar sida vid sida med den äldre utan att den blir ersatt under en lång period.

Som det har visat sig blev inte de första elektroniska böckerna några storsäljare. Frederick G. Kilgour redovisar i sin bok från 1998 sex olika specifikationer han förutspådde e-bok läsaren bör besitta innan den blir tillfredsställande. Dessa är:

³⁴ Ibid, s. 15.

³⁵ Ibid, s. 272.

³⁶ Ibid, s. 21.

³⁷ Fox, Margalit (2006-08-02). Frederick G. Kilgour, *Innovative Librarian, Dies at 92*. New York Times. http://www.nytimes.com/2006/08/02/us/02kilgour.html?_r=1&ref=education [2010-05-23]

³⁸ Kilgour (1998), s. 5f.

³⁹ Ibid, s.9.

(1) its legibility should be better than that of the most legible books; (2) its display should accommodate at minimum the five hundred words printed on an average six-by-nine-inch book page; (3) its size and weight should both be less than those of an average novel; (4) it should be possible to hold, manipulate, and read with one hand; (5) its one-time cost should be less than the average price of a novel; and (6) it should be able to access text in any one of millions of databases anywhere and at any time.⁴⁰

Kilgour menar att samtliga av dessa kriterier måste uppfyllas innan den elektroniska boken blir accepterad till fullo.

⁴⁰ Ibid, s. 152.

4. Metod

4.1 Metodval

Vi har gjort en jämförande kvalitativ studie där undersökningsmetoden består av samtalsintervjuer. Enligt Kvale så försöker intervjuaren i den kvalitativa intervjun att förstå världen utifrån undersökningspersonen.⁴¹ Vi ska på liknande sätt försöka förstå hur biblioteken som institution genom beslutsfattare och personal uppfattar och har reagerat på läsplattan. Några av fördelarna med samtalsintervjuer är att man lättare utvecklar ett samspel mellan intervjuare och intervjuperson samt att man lätt kan ställa följdfrågor och på det sättet utveckla svaren så att de blir tydligare.⁴² Syftet med intervjuerna är att samla in information från biblioteken med fokus på vad som sägs, snarare än hur det sägs. Eftersom studien blir väldigt exemplifierande med de få bibliotek vi hinner med att undersöka anser vi att det är viktigt att få så utförliga svar som möjligt men samtidigt fånga upp de bibliotek som vi tycker är relevanta.

På grund av vår brist på tid och ekonomiska resurser har vi använda oss av telefonintervjuer. Det kan i vissa fall ses som en nackdel att inte vara fysiskt närvarande tillsammans med undersökningspersonen då ansiktsuttryck och även tonläge försvinner. Men eftersom vår undersökning inte behandlar känslomässigt laddat material bör det inte påverka resultatet.

Intervjun bör vara relativt strukturerad så att den inte kommer av sig eller tappar intervjupersonens fokus samtidigt som den ska vara lätt att anpassa efter vad intervjupersonen tycker är viktigt. Vi har således utformat en intervjumall att utgå från under intervjun som vi anser är lätt att anpassa efter situationen. Se bilaga 2.

4.2 Urval

Vi har valt att använda oss av ett strategiskt urval av fyra bibliotek eftersom vi vill vara säkra på att de uppfyller våra krav vad gäller innehav av läsplattan. Vi har strävat efter att intervjua nyckelpersoner på biblioteken som följt med i diskussionen, beslutsfattandet och som vet hur det ser ut i nuläget. Eftersom studien är begränsad har vi fått skära ner det antal bibliotek vi intervjuat. Vårt mål har varit att fördela urvalet mellan de bibliotek som har samt inte har läsplatta och vi har även försökt få till en spridning mellan stora och små bibliotek. Då vi inte anser att den geografiska spridningen är av största relevans i detta avseende har det slumpat sig så att vissa bibliotek har kommit att hamna ganska nära varandra rent geografiskt.

Göteborg är Sveriges andra största stad med drygt en halv miljon invånare.⁴³ Stadsbiblioteket är placerat i centrum, högt upp på Avenyn, på Götaplatsen. Göteborg har fem läsplatser till utlåning, men ska införskaffa fem till.

Vaggeryd är en kommun i Småland med cirka 4 700 invånare i tätorten.⁴⁴ Huvudbiblioteket är placerat i det de kallar ”Fenix Kunskapscentrum” och är ett integrerat folk- och

⁴¹ Kvale, Steinar och Brinkmann Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur AB, s. 17

⁴² Esaiasson, Peter et al. (2009). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Norstedts Juridik AB, s. 283

⁴³ Göteborgs stads officiella webbplats. <http://www.goteborg.se/wps/portal/stadsbiblioteket> [2010-05-23]

gymnasiebibliotek.⁴⁵ De har två läsplatser till utlån men de har köpt ännu en (Letto) som ska in i cirkulationen.

Lund är en av Sveriges mest kända universitetsstäder beläget i Skåne med cirka 76 000 invånare i tätorten.⁴⁶ Stadsbiblioteket ligger centralt, bara några minuter ifrån Lunds Central. De har köpt in tre läsplatser men dessa är inte till för utlån utan för att personalen ska bli bekant med tekniken.

Kalmar är en kommun i småland samt centralort i Kalmar kommun. Staden har ett invånarantal på ca 35 170.⁴⁷ Stadsbiblioteket ligger centralt och är granne med två skolor. De har inte köpt in några läsplatser men har diskuterat frågan sedan personalen lånat sådana från regionalbiblioteket.

4. 3 Etik

Vid genomförandet av telefonintervjuerna har respondenterna blivit informerade om att de anonymiseras då det inte finns någon anledning att lämna ut specifika personer eftersom respondenten i denna undersökning svarar för och representerar hela biblioteket. Däremot har vi informerat om att vi gärna skriver ut bibliotekets namn om det inte finns några invändningar mot detta. Då det inte bör vara några känsliga ämnen som behandlas och då deltagandet är frivilligt såg vi ingen anledning till att skicka ut ett skriftligt samtycke. Med hänsyn till tidsaspekten och för att underlätta för oss själva valde vi att prioritera bort detta och nöja oss med att endast informera respondenterna under själva intervjun om hur vi har tänkt behandla svaren och på så sätt få ett samtycke till detta. Respondenterna fick även godkänna att intervjuerna spelades in.

4. 4 Tillvägagångssätt

Inför intervjuerna hade vi avtalat en tid med de tillfrågade i förväg så det fanns lite tillfälle för förberedelse för respondenterna. Vi informerade då de blev tillfrågade att delta lite kort vad intervjun skulle beröra men skickade ej ut några frågor innan intervjun. Till varje intervju avsattes 30-60 min. Vi använde oss av ett avskilt rum med högtalartelefon. Under intervjuerna var båda författarna till uppsatsen medverkande och kunde hjälpas åt att anteckna och komma med eventuella följdfrågor. Till alla samtal antecknades stödord och direkt efter varje intervju skrevs intervjusvaren ut. Två av intervjuerna spelades även in så det fanns något att falla tillbaka på ifall så behövdes då vi hade möjlighet till detta. Svaramaterialet finns i författarnas ägo både i pappersformat och elektroniskt. Vi fick följa upp med några kompletterande frågor som inte var tillräckligt utförliga efter första intervjutillfället, dessa gjordes via mail.

Första intervjun fick utföras med kort varsel då ansvarande skulle ta ut semester den vecka vi planerat att utföra intervjuerna. Detta ledde till att vi inte var tillräckligt familjära med vår utrustning och fick inte högtalarfunktionen att fungera till fullo. Under den sista intervjun fick

⁴⁴ Nationalencyklopedin <http://www.ne.se/vaggeryd> [2010-06-10]

⁴⁵ Vaggeryds biblioteks hemsida (2005-02-11).

<http://www.vaggeryd.se/kulturochfritid/valkommentillkulturochfritid/biblioteken/vaggerydsbibliotek.4.30ae41fc7dd6b7d77fff6054.html> [2010-05-23]

⁴⁶ Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/lund/1031817> [2010-06-11]

⁴⁷ Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/kalmar/1028923> [2010-05-22]

vi inte heller tillgång till en fungerande högtalare så det samtalet kunde inte heller spelas in. Det hade underlättat nedteckningen om båda kunde ha hört intervjupersonens svar, men detta borde inte påverka utgången.

Intervjuerna genomfördes utspritt under maj månad. Anledningen till att intervjuerna blev relativt utspridda beror på att det tog tid att få tag på personer som var insatta i diskussionen samt att flera bibliotek som vi mailade inte svarade eller efter några mailväxlingar inte verkade ha någon i personalen som passade för intervjun. Därför fick vi skicka förfrågningar till fler bibliotek i efterhand.

5. Resultat

Nedan följer en redogörelse för vad som framgick i intervjuerna bibliotek för bibliotek. Vi håller oss nära de ursprungliga formuleringarna.

5.1 Göteborg

Den intervjuade från Göteborgs bibliotek var den som föreslog för chefen att de skulle köpa in läsplattor och chefen godkände förslaget. Biblioteket har investerat i fem läsplattor och planerar att köpa fem till, samtliga läsplattor som de införskaffat är av märket Letto då de fick möjlighet att köpa läsplattan till introduktionspris då de lanserades, vilket var halva priset. De uppger att de annars inte skulle valt att köpa den läsplattan då de inte anser den vara den bästa och så menar de att man bör vara försiktig med att köpa för många av samma märke då utvecklingen av läsplattor går så snabbt. De läsplattor de planerar att köpa tror de ska bli en som passar pensionärer, den ska vara lätt att hålla i, enkel att använda och bra på att förstora upp teckenstorleken. För att finansiera läsplattorna uppger de att de inte hittills har behövt skära ner på andra områden då det än så länge är på så liten nivå.

Biblioteket har lånat ut läsplattor sen i början av april, det vill säga ungefär en månad och de uppger att de har 20-25 låntagare i kö på dem hela tiden. Anledningen till att de bestämde sig för att investera i läsplattor just nu var att det händer så mycket på e-boksmarknaden och att det släpps så många olika läsplattor i detta skeende. De upplever att reaktionerna från både låntagare, personal och media varit positiv.

Läsplattorna lånas manuellt i receptionen i en likadan låda som dem man har till talböcker, de skickar även med en manual. Lånetiden är på tre veckor och den går endast att låna på vuxenkort. Är det ingen kö på läsplattan går det att låna om den på samma sätt som med en bok. Om något skulle hända med läsplattan debiteras användaren 2500 kr. Personalen kontrollerar läsplattorna kontinuerligt, dock har det blivit svårt sista tiden då de hela tiden är på utlån och då så många står och väntar i kö på att få låna dem. De kontrollerar då vad som har laddats ner till läsplattan och rensar bland filerna om så behövs. Filerna försvinner annars av sig självt då 28 dagar passerat efter nedladdning. En användare kan alltså få med de filer som tidigare användare lånat med då de inte vet vem det är som lånat läsplattan tidigare uppstår det inga etiska problem.

Biblioteket menar att det är svårt att spekulera i livstiden på läsplattorna, om de ska komma med en gissning så tror de på ett halvår till ett år. De räknar med att det kan komma att hända saker med dem som att de går sönder eller slarvas bort.

När vi frågar om vad de tror att läsplattan resulterar i för konsekvenser för biblioteken så är biblioteket positivt även på den punkten. Respondenten tror att läsandet kan öka och förhoppningsvis kan läsplattan locka nya målgrupper till biblioteket. Man anser att personalen bör veta hur läsplattan fungerar för att kunna hantera de frågor som kan uppstå hos användarna. På sikt menar den intervjuade från Göteborgs bibliotek, kan läsplattan bidra till att påverka bokbeståndet vilket kan resultera i färre fysiska böcker, i alla fall inom vissa ämnen. Framförallt anger man studierelaterad litteratur som ett exempel där e-böcker till viss del kan konkurrera ut de fysiska. Men man uppger samtidigt att om något ska hända med e-

boksbeståndet så måste förlagen få ett större intresse för biblioteken och inte bara av att sälja e-böcker till konsumenterna.

Marknadsfört läsplattan har biblioteket i Göteborg gjort i sociala mediekanalet och de har även haft kurser för biblioteksanvändarna i hur man använder olika e-medier.

Under intervjun uppger både Göteborg och Lund att de precis kommit från ett sammanträde om läsplattor, vilket visar att det förs en pågående diskussion bland biblioteken om läsplattan.

5.2 Lund

I Lund så har man valt att köpa läsplattor för att personalen ska få lära sig och testa hur de fungerar. De har märkt att e-bokslånen har ökat och eftersom de anser att det verkar mindre bra att läsa e-böcker på en dator ville de se alternativet de hade hört talas om och som det sägs kommer slå igenom nu. Det är tre olika läsplattor som biblioteket köpt in, Iriver Story, Cybook Opus samt Boox från Onyx, detta för att personalen ska få en bättre insikt i hur olika läsplattor kan skilja sig åt. De ser främst läsplattan som en "försäljningspryl" till privatpersoner, i synnerhet studenter, och inte som något som i första hand är utvecklat med biblioteken i åtanke, detta främst på grund av de begränsningar de upplevt att läsplattan har. Att mjukvaran kräver att man legitimerar sig och endast kan läsa de böcker som man själv lånat tycker de är onödigt. Annat negativt som de tycker sig se är barnsjukdomar i överföringstekniken, det tar en massa knapptryckningar från att man vill låna en bok tills att man faktiskt kan börja läsa den. De anser att tekniken behöver bli enklare, men poängterar att de ser biblioteken som innehållsleverantörer och hoppas att de slipper så mycket "teknikrassel" som möjligt. De tror att de eventuellt kan komma att låna ut läsplattorna till referenslångtagare i ett senare skede men inte att de kommer att ha dem i den ordinarie cirkulationen.

Eftersom man i Lund har bestämt sig för att inte låna ut läsplattan så tror de inte att den i sig kommer att revolutionera bibliotekariens roll i framtiden, däremot så tror man att biblioteken i framtiden måste bli bättre på att marknadsföra sitt elektroniska material. Det är svårare att synliggöra det än att synliggöra ett fysiskt media som man kan ställa fram på hyllan. Men man har också lagt märke till ett ökande användande av opac som visar att användarna söker helt fritt i katalogen och hittar alla typer av media, man strosar inte längre bara mellan bokhyllorna inne på biblioteket. Men samtidigt så är det fortfarande förhållandevis väldigt lite elektroniskt material som utgör bibliotekens utlåning.

Angående kostnaden för biblioteken säger Lund att författaren, distributören och förlagen håller hårt på sina rättigheter och ingen vill släppa efter. Biblioteket tror att det behövs nya betalningsformer och fler aktörer för att e-böcker ska få ett ordentligt genomslag.

I övrigt så anser personalen att läsplattan är en intressant innovation som man får lust att läsa på, skärmen ger en känsla av att man läser på ett grått papper, det är inget som flimrar utan texten upplevs som tydlig och läsbar. En person som är blind på ena ögat och har nedsatt syn på det andra testade läsplattan och för henne var den mycket bra eftersom man kan förstora texten mycket. Bilder däremot blir inte så bra på läsplattan eftersom det bara blir i gråskala, på den fronten anser man att det behöver hända mer, men det går rykten om att läsplattor med färgskärmar ska lanseras senast nästa år.

5.3 Vaggeryd

Chefen på Vaggeryds bibliotek var själv intresserad av fenomenet och ville införskaffa läsplattor för att introducera den för låntagarna. Någon diskussionsgrupp har inte förekommit. De har köpt in två läsplattor och planerar att köpa in ytterligare en av märket Letto. Att det blev just nu menar man beror på att det ligger rätt i tiden och att det är först nu som den finns att köpa i Sverige. Biblioteket hade pengar över för investeringar. Läsplattorna är till för att användarna ska kunna bekanta sig med dem och de var hela tiden menade för utlån. Låntagarna kan låna läsplattan i två veckor. En del låntagare vill bara bilda sig en uppfattning genom att titta på läsplattan men biblioteket själva tror inte att det ger så mycket. Många är nyfikna och vill veta mer på grund av att de har läst om läsplattan i olika tidningar.

På biblioteket uppfattar man att användarna är positiva och intresserade och många gånger rapporterar användarna att de upplever att läsplattan fungerat bättre än väntat. Trots att läsplattan inte funnits så länge har biblioteket lång kö på dem. Personalen har mestadels varit positivt inställd till läsplattan även om det funnits en viss skepticism. En del frågar sig vad det ska vara bra för och upplever att det blir en massa besvär innan man får det att fungera. Personalen måste kunna lära sig hur läsplattan fungerar för att i sin tur kunna hjälpa användaren och de upplever att det tar tid att lära sig den. Det har på eget bevåg gjort en manual för att underlätta för sig själva och användarna och planerar att även spela in en film eftersom de upplever att användarna har behov av mer hjälp.

Det är gratis för låntagaren att låna en läsplatta och de har inte tänkt så mycket på eventuell skadekostnad. De säger sig inte uppleva att den är så lätt att ta sönder. Personalen får själva radera titlar när läsplattan återlämnas.

På Vaggeryds bibliotek hade man antagit att lärare och elever skulle visa ett större intresse för läsplattan då biblioteket samtidigt är ett integrerat gymnasiebibliotek, man säger sig vara förvånad över ungdomars svala intresse. Istället har läsplattan kommit att intressera äldre låntagare som ser fördelar i att det går att förstora teckenstorleken.

På frågan om vad de tror att läsplattan kan ha för inverkan på e-boksbeståndet uppger man att länet har ett abonnemang ihop som de köpte in ungefär samtidigt som de köpte läsplattor. Alla format är inte kompatibla med läsplattan men de flesta nya böcker som kommer ut fungerar och det är oftast dessa som låntagarna vill låna menar man. Även detta bibliotek hoppas på en mindre kostnad för biblioteken gällande e-boksutlån när det blir vanligare för gemene man att låna e-böcker.

Marknadsfört läsplattan har Vaggeryd gjort genom lokaltidningar, bibliotekets hemsida, sin blogg samt facebook. Det har också förekommit att de personligen introducerat läsplattan för låntagare som de antagit kan var intresserade.

5.4 Kalmar

Biblioteket i Kalmar har valt att inte köpa in några läsplattor. Personalen har däremot fått möjligheten att bilda sig en uppfattning om den då regionbiblioteket köpt in ett antal. Biblioteket fick låna dessa i två veckor. Det har förts en diskussion huruvida de ska köpa in läsplattor till biblioteket eller ej men det togs ett beslut om att de skulle avvakta med inköp. De har inte tänkt på vilka läsplattor de i så fall skulle köpa förutom att det antagligen skulle

bli ett antal olika modeller. Många i personalen, meddelar man, var negativt inställda till läsplattan och såg det som ytterligare en ny ”teknikpryl” man blev tvungen att lära sig hantera samtidigt som andra, och då framförallt yngre, blev intresserade av att själva införskaffa sig en läsplatta. Så det var blandade reaktioner på biblioteket menar man. Den intervjuade från Kalmar uppger att ekonomin hindrade dem och för att det skulle vara meningsfullt att investera i läsplattor skulle man vara tvungen att köpa in ett flertal.

Om varför denna diskussion om läsplattan är aktuell just nu svarar den intervjuade att det har hänt så mycket utvecklingsmässigt med läsplattan sista tiden, de har kommit att bli mycket bättre än de som fanns för ett fåtal år sedan och de är inte så kostsamma. Det har även skrivits mycket om dem i media.

De har inte resonerat kring om de i framtiden kommer att låna ut läsplattor till låntagare men respondenten tror att syftet med att köpa in läsplattor i sådana fall blir främst för att personal och låntagare ska få se hur de ser ut och fungerar. De har haft användare som frågat efter läsplattor och då främst äldre användare, den intervjuade menar att denne fått intrycket av att det är många som har uppmärksammat läsplattan i år. Biblioteket har även tagit emot användare som själva haft egna läsplattor och behövt hjälp med dessa.

Respondenten tror att den målgrupp läsplattan främst tilltalar är yngre, studenter och de som reser mycket och som nämnts tidigare har man observerat en viss efterfrågan bland pensionärer.

Biblioteket i Kalmar har hela Elibs utbud av e-böcker, vidare menar man att förlagen meddelat att det kommer satsa mer på e-böcker framöver vilket bör leda till att bibliotekets utbud så småningom kommer att öka. Man uppger att biblioteket i dagsläget har en konstant utlåning av elektroniskt material via Elib på ungefär 100 böcker per månad.

De konsekvenser läsplattan kan resultera i för biblioteken i framtiden är främst att budget blir svårare att planera med e-böcker, menar Kalmar bibliotek. I alla fall om det kommer att fungera på samma sätt som det gör i nuläget. Som det är nu betalar biblioteket i första hand en fast kostnad på en fysisk bok då man köper in den medan biblioteket vid e-böcker betalar Elib per nedladdning. Annars menar man att det är svårt att spekulera. För tio år sedan talades det om att det var slutet för biblioteket och att man skulle ladda ner alla de böcker man ville läsa hemifrån men ändå, menar man, har biblioteket ungefär lika många besökare idag. Representanten från Kalmar bibliotek tror att de olika bokformaten kommer täcka in olika behov men tror inte på någon drastisk förändring för biblioteken.

6. Analys

I följande avsnitt kommer de resultat som kommit fram i intervjuundersökningen ställas mot de teorier som presenterades tidigare i teoriavsnittet. Rogers teori som behandlar ”different rates of adoption” samt Kilgours kriterier för att boken ska ändra form går in i varandra en aning men har ändå olika utgångspunkter, Roger fokuserar på innovationen i organisationen och Kilgour på bokmediet i sig.

6.1 Rogers innovationsteorier

Rogers förklarade sammanhanget i processen hans teori bygger på i meningen ”(1) an *innovation* (2) is *communicated* through *certain channels* (3) *over time* (4) among the members of a *social system*”.⁴⁸ Om man ska sätta in studiens sammanhang i den meningen blir det; Läsplattan med e-inkteknologi är en innovation som än så länge främst är uppmärksammad genom media som tryckta tidningsartiklar och liknande publiceringar på internet, det har bara gått några månader sedan bibliotek och allmänhet började höra talas om den.

Eftersom studien är gjord i ett så tidigt skede går det inte att göra ett diagram som baserar sig på ett längre tidsperspektiv. Det man kan anta är att Rogers diagram kommer bli aktuella om läsplattan denna gång slår igenom. Analysen tar inte hänsyn till tidigare versioner av e-boksläsare eftersom dessa skiljer sig väldigt mycket från dagens; e-ink och andra förbättringar gör att läsplattan i princip kan ses som någonting nytt i sammanhanget, speciellt med tanke på att inga tidigare e-boksläsare har fått den uppmärksamhet som dagens läsplatta, kanske just på grund av att de var så bristfälliga.

6.1.1 Kategorier av användare

Eftersom läsplattan i sin nuvarande form, efter år av misslyckade lanseringsförsök av tidigare versioner, fortfarande är väldigt ny är det svårt att sätta in den på Rogers skala av (1) innovators, (2) early adopters, (3) early majority, (4) late majority och (5) laggards⁴⁹ som direkt baserar sig på en tidsaspekt. Man vet inte heller hur biblioteken kommer att förhålla sig till den i dess nuvarande form, de bibliotek som framkommer i studien som har köpt in en eller flera läsplattor har reagerat olika vad gäller utlåning. Eftersom man idag inte vet om standarden kommer vara att biblioteken lånar ut läsplattor eller om de kommer fokusera på, som Lund menade, att vara innehållsleverantörer är det även svårt att se vilka som tänker mest innovativt. Det första intrycket är dock att biblioteken i framtiden inte kommer att satsa på utlåning av läsplattan då de flesta bibliotek som köpt in dem har gjort det för att få en möjlighet att få reda på vad läsplattan är och hur den fungerar. Även Vaggeryd som lånar ut läsplattorna gör det för att användarna ska få prova på ordentligt, de tycker inte att det räcker att bara få komma in och titta på en läsplatta utan vill att användarna ska få bekanta sig med en under två veckor. Om läsplattan ersätter boken, vilket få verkar tro på kort sikt, kommer det antagligen bli nödvändigt för låntagarna, och alla individer som använder sig av text, att skaffa någon sorts läsplatta. Då kommer ingen att efterfråga läsplattor på biblioteket eftersom det kommer vara den allmänna standarden som alla i vårt samhälle tar del av. Blir det däremot så att pappersboken och e-boken kommer att användas samtidigt kommer användarna snarare själva välja vilket som är mest lämpligt för dem, ju vanligare läsplattan blir och ju lättare den

⁴⁸ Rogers (2003) s. 22

⁴⁹ Ibid

blir att använda desto mindre behöver bibliotekarierna instruera användarna. Inte heller då kommer biblioteken att behöva låna ut läsplattor, de användare som vill använda tekniken kommer själva att ta den till sig. Det skulle däremot kunna uppstå en efterfrågan på läsplattor under vissa omständigheter; till exempel när användaren som annars föredrar pappersböcker ska åka bort och vill ha flera böcker med sig men vill slippa tyngden som pappersböcker medför. Men även detta scenario kräver att det antingen är en kortare resa så att lånetiden på läsplattan inte hinner gå ut eller att användaren eventuellt kan låna om den, även om det finns andra på kö.

Det enda som egentligen kommer fram är att samtliga bibliotek som i detta tidiga skede intresserat sig för läsplattan och även köpt in den ligger i framkant på skalan. Även de bibliotek som ännu inte har köpt läsplattor men som gör det inom en snar framtid kan bli placerade som "early majority" eftersom marknaden knappast kan ses som mättad och det är först strax innan den blir det som "laggards" uppstår i Rogers teori. Man kan tycka att de som även lånar ut läsplattan ligger mer i framkant och kanske till och med skulle kunna placeras som "innovators". Om man ser en sådan utveckling går det att placera Göteborg och Vaggeryd som innovators på Rogers skala. Det kan anses som extra anmärkningsvärt att Vaggeryd som är en så pass liten kommun har valt att satsa på läsplattan så här pass tidigt. De måste båda vara beredda på att satsningen på läsplattan kan bli ett bakslag och att utlåning av den som de satsar på, speciellt Göteborg som köper in förhållandevis många plattor, inte nödvändigtvis slår igenom i stort. Lund däremot som har köpt läsplattan men inte för att låna ut den tar det lite lugnare och kan placeras in som "early adoptors". Eftersom denna kategori, enligt Rogers, ofta är opinionsbildande blir det spännande att i framtiden se om folkbiblioteken kommer att ta efter Lund och främst se sig själva som innehållsleverantörer av e-böcker till läsplattan. Kalmar är svårare att sätta in i Rogers skala eftersom de uppger att de gärna hade satsat på läsplattan men att ekonomin sätter stopp. Om man antar att de ändå gör satsningen inom en snar framtid så kan de fortfarande hamna i kategorin "early majority", men detta avgörs även av hur majoriteten av biblioteken i stort reagerar på läsplattan.

Rogers menar att en produkt kan bli accepterad eller avfärdad av (1) en individ i ett system eller (2) av ett helt socialt system, det stora beslutet om en produkts framtid fattas antingen av ett kollektiv eller en auktoritet. Han delar upp dessa i tre kategorier:

- *Optional innovation-decisions*
- *Collective innovation-decisions*
- *Authority innovation-decision*⁵⁰

Biblioteken verkar se sig själva som presentatörer av läsplattan. Det står ännu inte klart om den nuvarande formen av läsplattan blir accepterad och var mans egendom men biblioteken försöker vara till hands när nyfikna individer i systemet vill veta mer om den. Även om det i nuläget är upp till individen själv att välja kan det i framtiden mycket väl bli så att det blir standard att använda läsplattan som textmedium och den blir då ett föremål som det nästan krävs att alla har. Då ändras beslutet från att ha varit *optional*, valfritt, till att bli *collective*, kollektivt, om individen vill läsa böcker som endast kommit ut som e-bok så är det bästa alternativet att köpa en läsplatta.

⁵⁰ Ibid, s. 28

Besluten inom biblioteken har visat sig vara tagna av en *authority*, auktoritet. I Vaggeryd var det chefen som direkt bestämde att läsplattan var något att satsa på, i Göteborg var det en medarbetare som föreslog det för bibliotekschefen som sedan godkände förslaget. På de bibliotek som köpt in läsplattan har det inte funnits några speciella diskussionsgrupper som behandlat denna, det skulle kunna benämnas som ett kollektivt beslutsfattande, beslutet har istället fattats av en auktoritet. Däremot så framstår det inte som att det funnits några protester gentemot beslutet vilka eventuellt skulle ha kunnat framtvinga ett beslut som fått diskuterats fram. En diskussion verkar helt enkelt inte varit nödvändig. I Kalmar, där man ännu inte har köpt in läsplattan då man anger att ekonomin satt hinder, verkar det ha förts mer diskussioner kring fenomenet.

6.1.2 Faktorer som påverkar genomslag

Rogers menar att det finns flera faktorer som påverkar om organisationer tar till sig en innovation, det är dessa som påminner om Kilgours kriterier för bokens förändring. Dessa är:

- *Relative advantage*
- *Compatibility*
- *Complexity*
- *Trialability*
- *Observability*⁵¹

Majoriteten av de bibliotek som deltagit i studien ser redan ut att ha valt att acceptera läsplattan som en innovation att satsa på men i analysen ska studien även se om dessa faktorer stämmer överens med bibliotekens syn på läsplattan.

Den *relativa fördelen* man främst talar om hos läsplattan är lagringskapaciteten, att en läsplatta kan innehålla 10-tals böcker i en platta som både är mindre och lättare än en genomsnittlig bok. Dessutom så tar inte e-böckerna någon fysisk plats vilket för biblioteken i framtiden kan innebära mindre lokaler eller mer plats för att vara det ”offentliga vardagsrummet” som blivit en populär beskrivning av biblioteken idag.

Läsplattan har även fördelen att man kan förstora texten så att äldre människor med sämre syn eller personer med synfel kan se texten bättre på plattan än i en bok. I Lund har man låtit en person som är blind på ena ögat och har nedsatt syn på det andra läsa på en läsplatta och det gick förvånansvärt bra. Detta skulle kunna bidra till att böckerna med stor stil försvinner men samtidigt så är det utbudet så litet att det överlag framstår som en positiv skillnad för målgruppen och också därför kan bidra till läsplattans plats på biblioteket.

Läsplattan i sig själv kan inte påstås vara särskilt *kompatibel* i pappersboks-världen, däremot så är det en förbättring mot de andra alternativen som finns när det gäller att läsa e-böcker, vilket framgår i intervjuerna. Lund poängterar att läsplattan fungerar mycket bättre att läsa på än en datorskärm, dessutom så utvecklas det bättre varianter hela tiden och snart så dyker det troligtvis upp en läsplatta som klarar av färg och kan visa bilder i bra kvalité. Fastän det sedan

⁵¹ Ibid, s. 15f

en tid tillbaka finns handdatorer, mobiltelefoner och nu iPaden som det går att läsa e-böcker på, i ett mobilt sammanhang, så är det först med läsplattan som skärmen har blivit läsvänlig. Att läsa e-böcker kan man knappast se som norm, det troliga är att e-boksläsning och utvecklingen av läsplattor kommer att följas åt. Däremot så kan man se priset på en lånad e-bok som dåligt kompatibelt med bibliotekens kostnader för utlånade böcker i övrigt. I intervjuerna framgår det att det kostar biblioteken 20 kronor för varje utlånad e-bok. Om man jämför med pappersbokens kostnad så anser bibliotekarierna att det är relativt mycket även om man tänker på att pappersböcker har fler administrativa kostnader. Det är svårt att ställa dessa i relation till varandra på detta sätt eftersom pris och hantering ser väldigt olika ut. I Kalmar är man orolig för att bibliotekens budget kommer att bli svår att planera om man även i framtiden ska betala Elib för varje nedladdad bok. Det är lättare att planera budgeten när man, som man gör med pappersböcker, främst betalar inköpet. Alla bibliotek som lånar ut e-böcker har ett avtal med Elib, som även distribuerar e-böcker till de flesta av Sveriges internetbokhandlare. Lund anser att problematiken ligger i att alla i bokens produktionskedja håller väldigt hårt på sina rättigheter och är rädda för att bokbranschen ska drabbas av samma problem som musikindustrin.

För att komma åt bibliotekens e-boksbestånd tar man sig till deras hemsida, oftast så finns det en länk till e-tjänster där man sedan kommer till Elibs sida där låntagaren loggar in med sitt bibliotekskort. Om låntagaren är van dator- och internetanvändare ska detta inte leda till några problem. Vill man sedan läsa boken måste man ladda ned ett program till datorn och se till att läsplattan har ett program som kan läsa just det e-boksformatet.

Det har framkommit att de e-boksläsare marknaden tidigare lanserat har varit klumpiga och har haft kort batteritid samt en massa tillbehör vilka biblioteken som hade dessa upplevde var *komplikerat* att hålla reda på. Dagens läsplattor har förbättrats på många punkter; de är lätta och kompakta, de nyaste har batteritid som varar upp till två veckor eller runt 8 000 sidor och enda fysiska tillbehöret man behöver är en USB-kabel.⁵² Eftersom datorer och många andra tekniska apparater är en del av vardagen för många så borde läsplattan vara relativt lätt att ta till sig för användarna. I Kalmar upplevde flera i personalen att läsplattan var ännu en "teknikpryl" som de blev tvungna att lära sig hantera medan andra, främst yngre, sade sig bli sugna på att köpa en läsplatta själva. För alla som är vana dator- och internetanvändare bör inte läsplattan vara något större problem att ta till sig, problematiken är att de äldre som skulle få fördelen att lättare se vad de läser och få ett mycket större utbud böcker med större text inte är snabbast vad gäller att ta till sig ny teknik. Kalmar uppgav även att användare med läsplattor vänt sig till dem med frågor och när de behövde hjälp med att föra över böcker från Elib till läsplattan.

De bibliotek som lånar ut läsplattan gör det främst för att låntagare ska få *prova på*, detta får dem att framstå som ombud från företagen till konsumenterna. Samtidigt så verkar inte företagen försöka få biblioteken att köpa in just deras läsplatta för utlån, i Göteborg var det priset som avgjorde, detta gör att personalen kan hålla sig kritiska till läsplattan och dess funktioner, vilket det visar sig att de gjort, på ett sätt som inte hade varit möjligt om det hela varit sponsrat.

⁵² Adlibris hemsida om läsplattor. <http://www.adlibris.com/se/lettoEreaders.aspx> [2010-05-23]

Genom mediernas och bibliotekens *observation* av läsplattan har allmänheten knappast kunnat missa att den finns. Men den syns än så länge inte mycket ute i samhället utan istället på diskussionsforum på nätet där den både risas och rosas. Biblioteken kommer antagligen i större utsträckning skaffa läsplattor och eventuellt låna ut dem om det visar sig att det blir populärt att låna dem. Det mest troliga är dock att användarna själva får köpa sina läsplattor.

6.2 Läsplattan som ett nytt medium

Läsplattan innebär en remediering utav e-boken och vilket också nämnts tidigare är remedieringsbegreppet nära sammankopplat med två ytterligare begrepp, immediacy och hypermediacy. När man talar om att en immediacy infinner sig menar man att mediet, läsplattan, inte är framträdande medan hypermediacy å andra sidan framhäver mediet. Om läsplattan upplevs som en aning svår att hantera, i alla fall under inlärningsfasen, vilket både biblioteket i Lund och Vaggeryd rapporterat bidrar det till att man på ett negativt sätt blir medveten om det medium man hanterar. Detta kan leda till att läsplattan tar fokus från den media den presenterar, som e-boken. I det fallet kan man tala om en hypermediacy. Immediacy och hypermediacy existerar som nämnts tidigare i teoriavsnittet sida vida sida och kan vara olika framträdande. När man sedan lärt sig hantera läsplattan och är färdig med att ladda ner en e-bok till den, vilket Lund verkar mena är den störta barnsjukdomen med läsplattan, så är bibliotekens respons på läsplattan annars genomgående positiv. Om bibliotekens upplevelser om läsplattan redogörs vidare för under avsnittet Kilgours kriterier på en tillfredsställande läsplatta.

Läsplattan har som mål att framträda så lite som möjligt och meningen är att läsaren istället helt ska kunna koncentrera sig på och gå upp i den text den läser. Utvecklingen av läsplattorna går som sagt mycket snabbt och så småningom kommer de brister som läsplattan har i dag att justeras. Detta kommer troligtvis leda till att mediet döljs på ett annat sätt och att läsplattan i stort förknippas med immediacy. Samtidigt för att en remediering ska kunna ske måste det nya mediet vara bättre än det föregående. Läsplattans främsta egenskaper är att den är lätt att ha med sig och kan rymma ett stort antal titlar. I jämförelse med andra läsare för e-böcker har den en läsvänlig skärm som inte är ansträngande för ögonen och texten är lätt att förstora till önskad storlek. Dessa egenskaper blir framträdande för det nya mediet eftersom det skiljer ut den från de äldre. På så sätt blir man även medveten om mediet, hypermediacy, fast i denna bemärkelse som något positivt.

6.3 Kilgours kriterier för att boken ska ändra form

För att boken ska ändra form krävs enligt Kilgour:

- Societal need for information
- Technological knowledge and experience
- Organizational experience and capability
- The capability of integrating a new form into existing information systems
- Economic viability⁵³

⁵³ Kilgour (1998), s. 5f. Se även uppsatsens s. 11

Den tryckta boken har redan genomgått en förändring till e-bok men alla dessa kriterier kan inte sägas vara uppfyllda. För att e-boken ska få ordentlig genomslagskraft och inte komma att ersätta den tryckta boken men i alla fall bli ett bättre komplement till denna så finns det anledning att se över de kriterier som har gällt tidigare i historien. På grund av läspattan kan e-boken bli populärare och kan komma att satsas mer på, varvid det kan ske en positiv utveckling av e-boken som form. Vi kommer därför nedan då vi går igenom dessa kriterier behandla både läsplattan och e-boken eftersom vi anser att de till viss del hänger samman när det gäller en utveckling av e-boken. Precis som Mats Dahlström menar i sin artikel "På vilken fråga är e-boken ett svar?" så behöver e-boken hitta vad den har som inte den tryckta boken kan konkurrera med. Han menar att "den tryckta boken satte inte heller riktigt fart förrän den lärde sig att hitta sin egen kompetens snarare än att försöka imitera den handskrivna boken."⁵⁴

Så till den första punkten. Det talas idag om att vi lever i ett informationellt samhälle vilket betonar vikten av information i vårt samhälle. Manuel Castells menar att informationell är "attributet för en specifik form av samhällsorganisation där alstring, behandling och överföring av information blir grundkällan för produktivitet och makt, på grund av nya tekniska villkor som uppstår i denna historiska period".⁵⁵ Läsplattan står för ytterligare ett steg i denna utveckling. Läsplattan kan på grund av sin portabilitet öka tillgängligheten och snabbheten till information (exempelvis e-böcker), i alla fall då 3G-uppkoppling etableras på läsplattona.

Om man ser till det andra kriteriet så måste man säga att det tekniska kunnandet redan finns men det finns fortfarande vissa aspekter som man kan önska förbättras med läsplattan, och i och med läsplattans utveckling utvecklas samtidigt e-boken. Men detta är samtidigt en kunskap som växer fram med tiden. E-boksläsare har funnits sedan i början på 90-talet och hittills har den hela tiden kommit att utvecklas även om man kan säga att läsplattan ändå har en god väg kvar innan den kan anses fungera helt optimalt. Mer om detta senare. Det kräver också ett tekniskt kunnande från användarens sida för att kunna använda sig av läsplattan och för att kunna läsa en e-bok, detta visar sig bland annat i att användare i Kalmar har sökt sig till biblioteken för att få hjälp med sina privata läsplatton.

Biblioteken är en organisation som har erfarenhet av och förmåga att hantera böcker och information och på senare tid har det även blivit alltmer viktigt att ha kunskap inom det tekniska. Det visade sig att det var fler bibliotek än vad vi från början hade trott som hade köpt in läsplatton. De bibliotek som deltog i undersökningen hade köpt in läsplatton av olika anledningar och de skilde sig åt i hur de såg på läsplattan och hur de ansåg att den passade in i bibliotekets verksamhet. Som nämnts tidigare har Vaggeryd och Göteborg valt att låna ut läsplatton till låntagarna för att ge dem en chans att bekanta sig med den, medan Lund ser på läsplattan som en försäljningspryl till privatpersoner som inte är gjord med biblioteken i åtanke i första hand. Där anser man att bibliotekens roll i det hela är som innehållsleverantörer av till exempel e-böcker eller andra digitala filer. De hade köpt in läsplatton för att personalen skulle kunna bekanta sig med dem och veta vad det handlade om. Det visar att de ändå anser att det ligger i bibliotekens uppdrag att ha kunskap i ämnet. Även Kalmar, som inte har köpt

⁵⁴ Dahlström, Mats (2002). På vilken fråga är e-boken ett svar? (2005-10-07).
<http://www.adm.hb.se/~mad/ebok20051.htm> [2010-05-23]

⁵⁵ Castells, Manuel (2001). *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur. Bd 1, Nätverkssamhällets framväxt*. Bokförlaget Daidalos, s. 44.

in egna läsplattor till biblioteket har genom lån till personalen från sitt regionbibliotek fått kunskap i hur dessa fungerar och känt att behovet finns.

Då biblioteken genom historien alltid varit en plats för böcker känns e-böckernas plats på biblioteken ganska given. Läsplattan däremot som är ett verktyg för att läsa digital text resonerar man lite olika om. Lund, som tillhör de bibliotek som inte valt att låna ut läsplattor upplever ändå att det finns ett behov av läsplattor. Man uppger att man har en reguljär utlåning av e-böcker och då datorer inte är det bästa sättet att läsa e-böcker på så fyller läsplattan en funktion som efterfrågas.

E-bokspriserna är något som nästan samtliga tillfrågade bibliotek beklagat sig över. För biblioteken är e-bokslånen en stor kostnad, Vaggeryds bibliotek uppger att det kostar biblioteket 20 kronor per utlånad bok. Därför har också de flesta biblioteken runt om i Sverige satt en gräns för hur många e-böcker du som låntagare kan låna under en viss period. Biblioteken tror också att priset kommer att gå ner så småningom om det blir vanligare att låna e-böcker, vilket det också kan bli i och med läsplattans etablerande. På frågan om biblioteken tror att deras e-boksbestånd kommer att påverkas i och med införandet av läsplattan svarar både Göteborg och Lund att detta är beroende av e-bokskostnaderna. Kalmar uppger att de tror att förlagen kommer satsa mer på e-böcker och att det kommer leda till ett utökat bestånd av e-böcker i Elibs katalog och genom detta kommer fler e-böcker bli tillgängliga via biblioteken. Biblioteket i Göteborg upplever att förlagen främst är intresserade av att sälja e-böcker till konsumenter och att det måste ligga i förlagets intresse om e-bokslånen ska bli mindre kostsamma för biblioteken. Lunds bibliotek menar att alla inblandade, författaren, distributören och förlagen är väldigt måna om att hålla hårt på sina rättigheter och att det måste till nya betalningsformer för att e-böckerna ska få ett ordentligt genomslag. Man spekulerar också kring att det kanske kommer in fler aktörer framöver.

6.4 Kilgours kriterier på en tillfredsställande läsplatta

Besitter dagens läsplattor av de märken som biblioteken köpt in de egenskaper som Kilgour presenterar som nödvändiga för att läsplattan ska anses fungera tillfredsställande?⁵⁶

För det första menar Kilgour att läsbarheten borde vara bättre än de flesta läsbara böcker. I vissa aspekter kan läsplattan anses fungera bättre än tryckta böcker. Dess starka sidor är framförallt att texten går att förstora till önskad storlek och att den kan anses smidigare och lättare att hålla i än en tryckt bok. Den innehar med andra ord vissa egenskaper som en vanlig tryckt bok inte kan konkurrera med. Det framgick också i vår undersökning att det var många äldre som efterfrågade och stod i kö på läsplattorna, denna målgrupp kan eventuellt tycka att det kan vara osmidigt med tunga böcker och kan eventuellt värdesätta större stil. Vaggeryds huvudbibliotek hade förväntat sig ett större intresse från ungdomarna och Göteborgs stadsbibliotek hoppas på att den ska locka till sig nya läsare precis som ljudböckerna lockade till sig en ny målgrupp, i det fallet äldre män. Lunds stadsbibliotek hade studenter i åtanke i synnerhet.

⁵⁶ Se uppsatsens s. 12

Samtidigt menar man att läsplattan fortfarande måste anses som relativt krånglig och innehåller fortfarande en del barnsjukdomar. Framförallt har Lund överföringstekniken i åtanke, det krävs en massa knapptryckningar innan man innehåller en bok och faktiskt kan börja läsa. I Vaggeryd upplever man att det tar lång tid att lära sig hur läsplattan fungerar och innan man klarar att hantera den fullt ut. På Vaggeryds bibliotek har man fått konstruera en egen manual och man planerar även att spela in en instruktionsfilm då man upplever att det finns ett behov av detta från låntagarnas sida. Förutom att man uppfattar tekniken som en aning otillfredsställande är upplevelserna bland personalen på biblioteken och responsen från användarna i huvudsak positiv. De bibliotek som lånar ut läsplattor har samtliga många som står och väntar i kö. Man menar i Lund att läsplattan ger en lust att läsa och att skärmen är bra och tydlig och ger en känsla av att läsa på ett grått papper. Däremot är inte läsplattan så bra som man kunde önska på att hantera bilder då de bara presenteras i gråskala, inom detta område menar man att läsplattan skulle behöva förbättras.

Det andra kriteriet som Kilgour sätter upp på en tillfredsställande läsplatta är att bildskärmen ska rymma ett minimum av 500 ord på ytan av en genomsnittlig boksida. Läsplattorna idag har ungefär samma storlek som en normalstor tryckt bok. Vad gäller antalet ord per sida så är detta något som visat sig svårt att hitta information om. Efter mailkorrespondens med Adlibris som är återförsäljare utav ett flertal olika modeller av läsplattor kan vi anta att det på en sida med liten text är ungefär lika många ord som en vanlig boksida. Men detta beror ju såklart även på storleken av läsplatta och textstorleken man valt.

För det tredje anser Kilgour att storleken och vikten på en läsplatta bör vara mindre än en genomsnittlig bok. Storlek och vikt varierar mellan de olika modellerna men generellt kan sägas att storleken på en läsplatta är ungefär densamma som en vanlig bok, däremot väger en läsplatta betydligt mindre än en genomsnittlig bok. De läsplattor som går att köpa på Adlibris idag ligger mellan 150-300g vilket är ungefär vad en bok i pocketformat kan väga.⁵⁷ Läsplattan bör vara möjlig att hålla, använda och läsa med en hand menar Kilgour vidare. Detta är möjligt med en så pass lätt läsplatta.

För det femte anser Kilgour att inköpspriset på en läsplatta borde vara lägre än det genomsnittliga priset på en bok. Man kan undra om det är möjligt att läsplattan någonsin kommer att kunna leva upp till detta kriterium, idag då läsplattorna ligger runt 2-3000 kr känns det i all fall svårt att tänka sig. En e-bok ligger i regel en bit under priset för en inbunden bok men kostar oftast mer än det dubbla av vad en bok i pocketformat kostar. Så det är tveksamt om ens e-boken som sådan kan sägas leva upp till detta krav.⁵⁸

Slutligen anser Kilgour att det bör vara möjligt att ha tillgång till text från alla databaser närsomhelst. Då biblioteken prenumererar på olika databaser och får betala för att få tillgång till dessa känns detta, i alla fall som det ser ut idag, omöjligt att tänka sig. Det är upphovsrättsskyddat material som man får tillgång till och upphovsrättsinnehavaren samt andra aktörer som är inblandade i publiceringsprocessen måste tas i beaktande. Tillgång till dem kan man få när som helst på dygnet genom att logga in via sitt bibliotek. Tillträdet till databaser ökar också i och med de handdatorer som finns idag och tillgången till trådlöst

⁵⁷ Adlibris hemsida om läsplattor.

⁵⁸ Prisuppgifter från Adlibris.

nätverk som man har nästan varsomhelst. Då läsplattorna utrustas med 3G-uppkoppling i höst kan dessa också bli ett verktyg för att öka tillgängligheten till databaser.

Det är viktigt att ha i åtanke att dessa kriterier utformas redan 1998 då läsplattan började introduceras och var mer jämförbar med en handdator och inte innehade den e-inkskärm den har idag, alltså innan den fått någon direkt genomslagkraft. Samtidigt är det detta som gör det extra intressant, att jämföra de krav och framtidsvisioner man hade på läsplattan och vad man önskade av den med de läsplattor man har idag, tolv år senare, som är själva anledningen till att läsplattan börjar slå igenom.

7. Avslutande diskussion

Uppsatsen har syftat till att främst behandla följande frågeställningar:

- Hur har biblioteken resonerat kring läsplattan?
- I vilken utsträckning har biblioteken tagit sig an läsplattan?
- Hur ser biblioteken på framtiden?

Utifrån våra frågeställningar har vi kommit fram till att samtliga bibliotek i studien har uppmärksammat lanseringen av läsplattan på något sätt och tror att den kommer slå igenom detta eller nästa år, främst baserat på uppmärksamheten den fått i media. De tror även att läsplattan underlättar läsningen för äldre och synskadade och att den kommer bli användbar för studenter. Därför tycker biblioteken att de måste lära sig hur läsplattorna fungerar så att de kan hjälpa användare i framtiden samt bli bättre på att synliggöra e-materialet för användarna. Däremot så råder det olika meningar om huruvida biblioteken ska låna ut läsplattorna eller inte. På de bibliotek där man valt att låna ut läsplattorna har det snabbt skapats reservationsköer. De bibliotek som lånar ut läsplattor gör det främst för att användarna ska få prova på, de vet inte om utlåningen av läsplattor kommer att fortsätta i framtiden. Samtliga anser att det är förhållandevis dyrt att låna ut e-böcker och hoppas att nya aktörer på marknaden kan skapa konkurrens. Samtidigt så behöver läsplattan en standard för att underlätta för användare och bibliotek samt utveckla de användningsområden den har som pappersboken saknar.

Även om vår studie är exemplifierande kan vi anta att det vi i vår analys har kommit fram till kommer att gälla generellt i biblioteken i Sverige. Om läsplattan slår igenom, vilket den verkar göra i ett eller annat format, kommer alla bibliotek få anpassa sig till detta och antagligen följa strömmen. Idag kan vi och bibliotekens personal bara göra avancerade gissningar på hur biblioteken kommer att se ut i framtiden och hur de kommer förhålla sig till den teknik läsplattan förutsätter. Det mest troliga är att biblioteken inte kommer att tillhandahålla och låna ut läsplattor till låntagare. Detta påstående grundar sig i de svar vi fått från våra intervjuer samt det faktum att biblioteken annars inte lånar ut tekniska medier, vad vi vet om, förutom Daisy-spelarna men de riktar sig till en speciell målgrupp, samt enstaka MP3-spelare till vissa ljudböcker. Om läsplattan slår igenom förväntas den bli betydligt mer allmänt använd.

Det som vi framförallt uppmärksammade i vår studie var att det var fler bibliotek än vad vi från början hade trott som faktiskt hade köpt in läsplattor även om syftet med att köpa in läsplattor varierade. De bibliotek som finns med i undersökningen har angett att de i första hand lånar ut eller har köpt in läsplattor så att användarna och personalen får tillfälle att prova på den nya tekniken. Därför verkar det mindre troligt att de kommer låna ut läsplattor i framtiden. Om utlåningen blir standard så kommer detta antagligen innebära att det har framkommit nya behov hos användarna som biblioteken inte ser idag eller att läsplattorna inte blir den succé som tillverkarna och förlagen hoppas på utan efterfrågas i vissa situationer då användarna lika väl kan låna dem för kortare tillfällen istället för att köpa egna.

I analysen placerades biblioteken in i Rogers skala över hans kategorier som delats in efter hur snabbt man tar till sig nya innovationer. Det kom fram att Göteborg och Vaggeryd kan

placeras i framkanten i skalan, som innovators eftersom de redan lånar ut läsplatlor. Lund placerades in som early adoptors då de köpt in läsplatlor för att de ser ett behov av kunskap hos personalen. Kalmar som ännu inte köpt några läsplatlor utan endast provat regionbibliotekets exemplar placerades ändå som early majority eftersom de uppger att de gärna vill köpa in läsplatlor men inte har ekonomi till det. Dessa har placerats på skalan i förhållande till varandra och en kvantitativ studie skulle kunnat ge andra resultat.

Även om pappersboken och läsplattan kommer att leva sida vid sida en längre period kommer det mycket väl kunna bli så att läsplattan ersätter pappersboken i stort och att pappersböcker blir samlarobjekt. Men innan det kan ske måste tekniken utvecklas, både mjukvaran och hårdvaran. För bibliotekens del har det varit mjukvaran som främst ställt till besvär; en standard skulle underlätta då det idag finns en uppsjö av olika läsplatlor och filformat som inte alltid är kompatibla. Mycket tyder på att det som krävs är ett multimedieverktyg i handdatorformat där läsplattans e-ink utnyttjas, redan nu utvecklas läsplatlor med pekskärm där man kan stryka under och göra anteckningar. E-bokens starka sidor som gör att den kan konkurrera med den tryckta boken är främst att man kan göra anteckningar, stryka under och att texten är sökbar. Dessa fördelar tar de flesta av dagens läsplatlor inte fasta på. Om e-boken som form ska få större genomslagskraft måste läsplatlor bli bättre på detta. Som det är idag är e-boksutlåningen en förhållandevis dyr affär för biblioteken; det kostar biblioteken betydligt mer att låna ut en e-bok än en pappersbok. Biblioteken spekulerade kring att det skulle behövas fler aktörer som kan konkurrera i publiceringsprocessen. Det framgick av intervjuerna att Elib i nuläget är ensam distributör till bibliotek.

Kalmar berättar att användare kommer till biblioteken och vill ha hjälp. Det innebär att biblioteken inte bara kan köpa in Elibs tjänst och anta att användarna klarar av att sköta alla steg själva. Biblioteken behöver ha kunskap om tjänsten och läsplatlor för att kunna hjälpa användare med de problem som uppstår, i alla fall så länge det har att göra med de tjänster som biblioteket erbjuder.

Bibliotekens tankar om läsplattan speglar även det geografiska läget. I Vaggeryd, som är ett integrerat folk- och skolbibliotek trodde man att läsplattan skulle bli populär bland lärare och elever medan man i Lund, som är en utpräglad studentstad, i större utsträckning tror att läsplattan kommer locka studenter. Göteborg som är en av Sveriges största städer har inte en lika specifik tanke om läsplattans användare, medan Kalmar spekulerar kring praktiska val hos användarna; studenter, pensionärer och folk som reser mycket tror de kommer få nytta av läsplattan. Kalmars bibliotek har i vissa fall varit mer problematiskt att föra in i analysen eftersom deras svar på åsikter många gånger varit blandade. Det är svårt för intervjupersonen att representera bibliotekets åsikt om den inte är allmänt gällande. Vi har en tes om att de yngre som är intresserade av läsplattan är vana vid tekniska redskap och lär sig manövrera dessa på egen hand medan äldre istället vänder sig till biblioteken och ber om hjälp.

Det finns en viss likhet i Rogers och Kilgours teorier om faktorer och element som styr adoption av innovationer och bokens omvandling. Detta har vi uppfattat som positivt då de knyter an till varandra och gör uppsatsen mer enhetlig samtidigt som teorierna fokuserar på olika områden. Rogers teori är väldigt allmän och är främst anpassad till att gälla organisationer och kommersiella innovationer medan Kilgour helt fokuserar på boken och

dess förvandlingar genom historien. Vi har i analysen försökt hålla oss till de utsagor som främst passar till de olika områden som teorierna gäller.

I vissa avseenden blir det väldigt svårt för läsplattan att ersätta pappersboken. Bilderböcker för barn verkar problematiskt att ersätta. Även om man tror att det snart kommer att utvecklas läsplattor som klarar av högupplösta bilder så måste det samtidigt utvecklas hållbara läsplattor som tål barnens hantering, men detta kommer knappast att ske inom en snar framtid. Idag är läsplattor främst riktade till studenter, teknikintresserade och äldre.

7.1 Förslag på vidare forskning

Eftersom det inte finns någon tidigare forskning gjord om läsplattor finns det mycket inom detta område som det borde forskas vidare om. Då denna undersökning har använt sig av en kvalitativ metod och har undersökt några få bibliotek mer på djupet skulle det som komplement och utveckling av detta vara intressant att även genomföra kvantitativa studier, exempelvis enkätundersökning, med jämförande och generaliserande ambitioner. Det kunde även vara intressant att se hur bibliotekens kulturgeografiska läge påverkar deras intresse för läsplattan i ett större perspektiv.

Det hade också varit intressant om någon hade utvecklat vår studie om något år så att man kunde se om de antaganden som kommit fram stämmer, speciellt i förhållande till tidsaspekten i Rogers teori och i och med detta även med hänsyn till hans modell. Kvantitativa studier kan i framtiden vara mer lämpade för Rogers modell över de olika kategorierna över hur användarna tar till sig innovationer. I undersökningen har det även kommit fram vissa målgrupper som läsplattan verkar tilltala mer än andra, som äldre och studenter. Dessa grupper skulle vara intressant att uppmärksamma och göra olika former av studier på.

En studie över läsplattans utveckling hade varit intressant då vi har upplevt att det varit svårt att hitta information om tidiga e-boksläsare och läsplattor. Det har uppenbarligen funnits många försök att lansera e-boksläsare tidigare, men den information som vi upplever är vanligast är företagens produktinformation som de har kvar på sina hemsidor.

8. Sammanfattning

Studien har syftat till att ta reda på biblioteks resonemang och förhållningssätt till läsplattan. Representanter från fyra bibliotek som ansågs insatta i hur diskussionen om läsplattan på biblioteken gått intervjuades för att utröna hur det ser ut på fältet i dagsläget. De bibliotek som deltog i undersökningen var Lund, Göteborg, Vaggeryd samt Kalmar.

Uppsatsen inleddes med ett bakgrundskapitel som redogör för vad en läsplatta är, hur den fungerar och hur det sett ut ur ett historiskt perspektiv. Den innefattar också en kort redogörelse för hur det ser ut med e-boksutlånen bland biblioteken i dagsläget och redogör för tidigare e-boksläsare, hur marknaden bland läsplattor ser ut idag och vad man vet om kommande läsplattor och framtidsutsikter.

Genom kvalitativa telefonintervjuer fick vi fram empirin till undersökningen som redovisades i resultatdelen samt analyserades utifrån de teorier som presenterades i teoriavsnittet. Resultaten analyserades utifrån Rogers teorier som utgår från läsplattan som en innovation, Bolter och Grusins teori ur ett remedieringsperspektiv som behandlar läsplattan som ett nytt medium samt Kilgours teori som behandlar bokevolutionen och läsplattan som sedd som ett nytt led i bokhistorien.

Avslutningsvis frågar vi oss i diskussionsavsnittet vad vi kunnat dra för slutsatser av undersökningen och vad vi tror att läsplattan kan innebära för biblioteken. Det har framkommit att biblioteken har olika syn på huruvida biblioteken bör låna ut läsplattor eller inte men samtliga i undersökningen anser att det är viktigt att biblioteken anammar tekniken och har en viss kunskap om läsplattan så att de kan bistå användare vid problem. Personalen är i flesta fall positiv till läsplattan. Några har uttryckt ett visst motstånd mot ”teknikprylar” samt ”tekniktrassel” men de har samtidigt uppmärksammat att det finns en efterfrågan och ett behov av hjälp hos användarna. På biblioteken tror man att läsplattan kommer leda till att förlagen inom en snar framtid kommer ge ut mer elektroniskt material vilket antagligen påverkar bibliotekens utbud. Man hoppas på att detta leder till ett mer fördelaktigt avtal för biblioteken. De bibliotek som har köpt in läsplattor har angett att de hade pengar över till investeringar medan Kalmar menar att deras ekonomi inte räcker till att investera så mycket som de hade velat. De menade att de skulle behöva köpa in ett flertal läsplattor för att det skulle vara någon mening.

Vi spekulerar även kort kring vad vi tror om framtiden och kommande läsplattor. Förslag ges på vad vidare forskning skulle kunna fokusera på samt hur vår undersökning skulle kunna kompletteras för att bli mer heltäckande.

9. Källförteckning

Litteraturförteckning

Adlibris hemsida om läsplattor. <http://www.adlibris.com/se/lettoEreaders.aspx> [2010-05-23]

Allt om tidskrifters hemsida

<http://alltomtidskrifter.se/nyheter/2010/03/08/lasplattan-framtiden-for-tidskrifter> [2010-06-08]

Andreasson, Jessica (2005). *Elektroniska böcker på bibliotek - Bibliotekariers och användares syn på elektroniska böcker utifrån intervjuer och samtal*. Borås: Högskolan i Borås/Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS) (Kandidatuppsats 2005:6) <http://bada.hb.se/bitstream/2320/1598/1/k05-6.pdf> [2010-05-25]

Bertot, John Carlo (2010). Public Access Technologies in Public Libraries: Effects and Implications. *Information Technology & Libraries*, nr 2, s. 81-93.

Biblist, nordisk diskussionssida för forskningsbibliotek.

<http://segate.sunet.se/cgi-bin/wa?A0=BIBLIST> [2010-05-23]

Bolter, Jay David och Grusin, Richard (2000). *Remediation: Understanding new media*. Cambridge: MIT Press.

Castells, Manuel (2001). *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur. Bd 1, Nätverkssamhällets framväxt*. Göteborg: Daidalos.

Dahlström, Mats (2002). På vilken fråga är e-boken ett svar? (2005-10-07).

<http://www.adm.hb.se/~mad/ebok20051.htm> [2010-05-23]

Djurberg, Sara (2010). Bibliotek satsar på digitala böcker. *Svensk bokhandel*

<http://www.svb.se/> [2010-05-25]

Djurberg, Sara (2010). Digitalkonferens Läsplattan redan föråldrad? *Svensk bokhandel*

<http://www.svb.se/> [2010-05-25]

Electronic paper displays hemsida <http://www.eink.com/technology/index.html> [2010-06-08]

Elibs blogg om läsplattor. <http://elibse.wordpress.com/lasplattor/> [2010-05-22]

Esaiasson, Peter et al. (2009). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Eucaduses hemsida, artikel om E-readers (2010-03).

<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7058.pdf> [2010-05-22]

Fox, Margalit (2006-08-02). Frederick G. Kilgour, *Innovative Librarian, Dies at 92*. New York Times. http://www.nytimes.com/2006/08/02/us/02kilgour.html?_r=1&ref=education [2010-05-23]

Franklin Electronic Publishers hemsida, artikel om att distribuera Nuvomedia's Rocket eBook. <http://www.franklin.com/pressroom/news/arch99/7jan1.asp> [2010-05-23]

Göteborgs stads officiella webbplats. <http://www.goteborg.se/wps/portal/stadsbiblioteket> [2010-05-23]

Kilgour, Frederick G. (1998). *The evolution of the book*. New York: Oxford University Press

Kvale, Steinar och Brinkmann Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Larsen, Christel och Olsson Helén (2001). *Bokslut? Den skönlitterära e-boken ur ett läsarperspektiv*. Borås: Högskolan i Borås/Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS) (Magisteruppsats 2001:90)
<http://bada.hb.se/bitstream/2320/854/1/01-90.pdf> [2010-05-25]

Nationalencyklopedin. <http://www.ne.se/kalmar/1028923> [2010-05-22]

Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/lund/1031817> [2010-06-11]

Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/vaggeryd> [2010-06-10]

Nelson, Rick (2010). E-readers and obsolescence. *EDN*, nr 1, s. 4-5.

Rogers, Everett M. (2003). *Diffusion of innovations*. 5th edition. New York: Free press.

Rosendahl, Hanna (2007). *Tolv böcker i datorn – bättre än en i handen?* Borås: Högskolan i Borås/Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS) (Magisteruppsats 2007:123)
<http://bada.hb.se/bitstream/2320/2722/1/07-123.pdf> [2010-05-25]

Schiller, Kurt (2010). Turning the page on E-readers. *Information Today*, nr 4, s. 1-4.

Schmidt, Lars (2010). Läsplattor till skolelever. *Svensk bokhandel* <http://www.svb.se/> [2010-05-25]

Skoog, Björn och Öhman, Mårten (2010). Den platta revolutionens år. *Biblioteksbladet*, nr 3, s 7.
http://www.biblioteksforeningen.org/bbl/bbl2010/Biblioteksbladet_nr3_2010.pdf [2010-05-23]

Treebooks hemsida (2007). <http://www.treebook.de/> [2010-05-23]

Vaggeryds biblioteks hemsida (2005-02-11).

<http://www.vaggeryd.se/kulturochfritid/valkommentillkulturochfritid/biblioteken/vaggerydsbibliotek.4.30ae41fc7dd6b7d77fff6054.html> [2010-05-23]

Vaggeryds kommun hemsida (2010-02-23).

<http://www.vaggeryd.se/omkommunen/kommunfakta.4.45091b8510dcc57a1808000106304.html> [2010-05-23]

Empiriska källor i uppsatsförfattarnas ägo

Anteckningar samt i vissa fall ljudinspelning från intervju med bibliotek

Bibliotekarie från Vaggeryd 2010-05-07

Bibliotekarie från Lund 2010-05-12

Bibliotekarie från Göteborg 2010-05-12

Bibliotekarie från Kalmar 2010-05-24

Mailkorrespondens med Adlibris 2010-05-17

Mail till bibliotek med kompletterande följdfrågor 2010-05-20

10. Bilagor

Bilaga 1 - Mail till biblioteken

Hej!

Vi är två studenter som läser Biblioteks- och Informationsvetenskap i Växjö. Vi håller på att skriva en kandidatuppsats om läsplattor med utgångspunkt i folkbibliotekens resonemang kring införskaffning av dessa, vi vill undersöka både bibliotek som har och som inte har köpt in läsplattor. Eftersom det inte finns någon tidigare forskning om läsplattor skulle vi vara väldigt tacksamma om vi fick genomföra en telefonintervju med någon insatt på _namn_ bibliotek som kan avvara 30-60 minuter åt detta.

Tacksamma för all hjälp och hoppas på ett snabbt svar

Med vänliga hälsningar

Anna Buczek

Frida Andersson

Vår handledare heter Krister Johannesson, vill ni kontakta honom så går det bra via mail:
krister.johannesson@lnu.se

Bilaga 2- Intervjumall

Har inte tänkt anonymisera biblioteken, däremot känns det onödigt att skriva med namn då vi vill ha "organisationens" resonemang. Är inspelning av samtalen OK?
Kan få återkomma om det dyker upp nya frågor? (ev. via mail då)

Hur har biblioteket reagerat på läsplattorna?
när? hur de fick reda på? Varför just nu? konsekvenser? för- & nackdelar?

Reaktioner från användare och personal
Fungerar läsplattorna bra? För-/ nackdelar i funktion.
Extra jobb med läsplattan? Vad ställer det för nya krav på bibliotekarien?

Vad tror man om läsplattans genomslagskraft?
Potentiell målgrupp? Har ni känt av ett behov från användarna?

Påverkas e-boksbeståndet av satsning på läsplatta? Kostnader? (tror man att det kommer bli billigare efterhand?)

Vilket märke som finns, hur många? Varför just det märket?

Hur fungerar utlåning av läsplattan praktiskt?
(lånetid, kostnad, introduktion, mjukvara, vad som händer om något går sönder? märkning (stämpel, DRM, försvinner filerna själva?)
(hur fungerar det om användaren har en egen platta?)

Finansiering? (fick man dra ned på något annat? Bibliotek utan, har det med ekonomi att göra? Underhåll? Trasigt? Hur lång livstid räknar man med?)

Frågor till de bibliotek som ej investerat i en läsplatta:

Hur har biblioteket reagerat på läsplattorna?
Varför inte? konsekvenser? för- & nackdelar? Både med läsplattan och för biblioteket i sig, tror de att inköp kommer bli aktuellt?

Vad tror man om läsplattans genomslagskraft?
Potentiell målgrupp? Har ni känt av ett behov?

Bilaga3- Kompletterande frågor via mail

Hur/vem avgjorde(s) att läsplattan skulle köpas in?
Förekom det någon form av diskussionsgrupp?
Marknadsförs läsplattan extra?